

Journal of Nursing Science Chulalongkorn University (วารสารพยาบาลศาสตร์)

Volume 6 | Issue 1

Article 5

1994-04-01

การใช้กรณีศึกษาในการเรียนการสอน ทางพยาบาลจิตเวช

อรพรรณ สือบุญชัยชัย

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cuns>

Part of the [Nursing Commons](#)

Recommended Citation

สือบุญชัยชัย, อรพรรณ (1994) "การใช้กรณีศึกษาในการเรียนการสอน ทางพยาบาลจิตเวช," *Journal of Nursing Science Chulalongkorn University (วารสารพยาบาลศาสตร์)*: Vol. 6: Iss. 1, Article 5.

DOI: 10.58837/CHULA.CUNS.6.1.5

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cuns/vol6/iss1/5>

This Original article is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Nursing Science Chulalongkorn University (วารสารพยาบาลศาสตร์) by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การใช้กรณีศึกษาในการเรียนการสอน ทางการพยาบาลจิตเวช

อรพรรณ ลือบุญรัชชัย *

เมื่อกล่าวถึงกรณีศึกษา ในการเรียนการสอนทางการพยาบาลจิตเวช หลายคนคงคุ้นเคยกับคำว่า “กรณีศึกษา” มาพอสมควร หลายคนเคยเรียน หลายคนเคยเขียน หลายคนเคยใช้ และหลายคนมักจะกล่าวว่า ได้เรียนรู้จากการใช้กรณีศึกษา เมื่อสิ้นสุดการเรียนในรายวิชานั้น ๆ ไป แล้วมากที่สุดทีเดียว แต่ก็ต้องใช้เวลามากเช่นกัน เพื่อให้ได้กรณีศึกษาที่สมบูรณ์

โดยทั่วไป ในการเรียนการสอนภาคปฏิบัติทางการพยาบาลจิตเวชเพื่อให้ได้กรณีศึกษาที่สมบูรณ์ได้รับมอบหมายให้บันทึกกรณีผู้ป่วยที่ตนรับผิดชอบดูแลอย่างละเอียด ตั้งแต่การศึกษาประวัติผู้ป่วย การประเมินและวิเคราะห์สภาพปัญหา การวางแผนการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาล และการประเมินผลและทบทวนแผนการพยาบาล สิ่งเหล่านี้ นักศึกษาจะได้รับมอบหมายให้กระทำ และบันทึกไว้อย่างสมบูรณ์ ที่เรียกกันว่าทำ “case study” หรือ “กรณีศึกษา” และนำมาอภิปรายกันในกลุ่มเมื่อเสร็จสิ้นการปฏิบัติการพยาบาล จากการทำกรณีศึกษาลักษณะนี้ได้รับการประเมินและสรุปผลจาก

ผู้เรียนว่า การเรียนกรณีศึกษาต้องใช้เวลาและความพยายามมาก เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างถูกต้องแท้จริง การวิเคราะห์ต้องใช้แนวคิดและหลักการทางทฤษฎีมาสนับสนุนมากมาย แต่ในที่สุดก็ได้รับความรู้คุ้มค่าเกินกว่าที่คิด

วิธีการเรียนรู้อย่างกล่าว นับเป็นการเรียนรู้ที่ดีวิธีหนึ่ง เพราะเป็นการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากการศึกษาทฤษฎีในชั้นเรียน ตามด้วยการศึกษาจากผู้ป่วยที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเป็นการจริง นักศึกษาได้ศึกษาอย่างละเอียดพร้อมกับการกำหนดแผนการพยาบาล ให้การพยาบาลตามแผนและประเมินผล จากนั้นนำมาอภิปรายพร้อมกับอาจารย์และกลุ่มนักศึกษาเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง แต่ผลที่เกิดขึ้นก็คือ ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์เฉพาะกรณีที่ตนศึกษาเพียงกรณีเดียวเท่านั้น ได้เรียนรู้ถึงสิ่งที่ตนปฏิบัติว่ามีความเหมาะสมเพียงใด ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไรในสถานการณ์นั้น ๆ และเกิดการเรียนรู้ในลักษณะของข้อความที่ได้ เพื่อนำไปใช้เฉพาะกรณีเท่านั้น

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การใช้กรณีศึกษาในการเรียนการสอนทางการพยาบาลจิตเวช ที่มีประสิทธิภาพนั้นกระทำได้หลายๆ ลักษณะ ด้วยวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต่างกัน ทั้งในการเรียนการสอน ภาควิชาและภาคปฏิบัติ

การเรียนการสอนในภาควิชา มักจะเน้นให้นักศึกษาได้รับความรู้พื้นฐานที่สามารถไปใช้ในการดูแล และส่งเสริมสุขภาพจิต ป้องกันและช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาทางจิตได้อย่างเหมาะสม มักจะเป็นการให้ความรู้ แนวคิด หลักการและทฤษฎีในทางสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ตามสภาพการณ์ที่เป็นจริงได้อย่างเหมาะสม

การเรียนการสอนในภาคปฏิบัติเป็นการเรียนการสอนที่เน้นการประยุกต์ทฤษฎีไปใช้ในการปฏิบัติจริงกับผู้ป่วย เรายอมรับว่า การประยุกต์ความรู้ทางสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชไปใช้ในสถานการณ์จริง มีความหลากหลาย ผู้ปฏิบัติจะต้องพัฒนาทักษะให้เหมาะสมกับสภาพของผู้รับบริการแต่ละราย สภาพของวัฒนธรรมแต่ละแห่ง และสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน ซึ่งทักษะเหล่านี้ไม่สามารถสอนในชั้นเรียนได้ครบถ้วน ผู้สอนจำเป็นต้องหาวิธีการในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะในตัวผู้เรียนเอง ซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถในการปฏิบัติด้วยการใช้ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล การใช้กรณีศึกษาในการเรียนการสอนทางการพยาบาลจิตเวช เป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยพัฒนาทักษะความคิดอย่างมีวิจารณ์ได้ ในลักษณะดังกล่าว

การสร้างกรณีศึกษาทางสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช

การสร้างกรณีศึกษาโดยทั่วไป กระทำได้หลายแบบขึ้นอยู่กับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ของ

แต่ละกรณีว่าจะนำไปใช้เพื่ออะไร การเรียนการสอนทางสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช มักมีสถานการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นได้หลายรูปแบบ เพราะสภาวะทางจิตใจของมนุษย์เป็นสิ่งที่ยากต่อการทำนาย การใช้ทักษะและหลักการจากตำราและทฤษฎีอาจไม่ได้ผล และบางสถานการณ์ก็ไม่อาจจะหาหลักการและทฤษฎีจากตำรามาใช้ได้โดยตรง ผู้ปฏิบัติจะต้องใช้เทคนิคความสามารถและทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณ์ญาณ เพื่อตัดสินใจให้เหมาะสมกับสภาพการณ์นั้นๆ การสร้างกรณีศึกษาเพื่อใช้ในการเรียนการสอน จึงจำเป็นต้องสืบค้นจากสภาพการณ์ที่เป็นจริง เกิดขึ้นจริงและมีรายละเอียดของการดำเนินสถานการณ์นั้นๆ อย่างครบถ้วนที่สุด ในการสร้างกรณีศึกษาควรกำหนดคร่าว ๆ ว่า จะสร้างเพื่อใช้สอนในหัวข้อใด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้รับอะไรบ้างจากการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามในบางครั้งเราไม่สามารถกำหนดสิ่งที่ต้องการได้ก่อน แต่บังเอิญได้พบสถานการณ์ที่น่าสนใจเกิดขึ้น ผู้สร้างก็อาจรวบรวมข้อมูล และสถานการณ์นั้นๆ ไว้อย่างละเอียดก่อน จากนั้นรับดำเนินการตามขั้นตอนทันที

การได้มาซึ่งกรณีศึกษาทางสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช อาจได้มาโดยวิธีการดังนี้

1. โดยใช้กรณีศึกษาจริงจากสภาพของผู้ป่วยจริง อาจใช้กรณีศึกษาที่ได้มอบหมายให้นักศึกษาเป็นรายบุคคล ศึกษารวบรวมข้อมูลอย่างละเอียด มีการวิเคราะห์ให้ข้อวินิจฉัยการพยาบาลกำหนดแผนการพยาบาล ปฏิบัติการพยาบาลตามแผน และประเมินและสรุปผลเรียบร้อยแล้ว โดยที่ทุกขั้นตอนได้มีการเสนอและอภิปรายร่วมกับอาจารย์ผู้สอน ตลอดจนได้รับการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วอย่างสมบูรณ์ อาจารย์ผู้สอนจะรวบรวมกรณีศึกษาเหล่านี้ได้ และจัดประเภทตามลักษณะที่ต้องการใช้สอน หรือนำมาสร้างเป็น

วิธีทัศน์ที่สมบูรณ์ เพื่อนำมาประกอบการสอนก็จะช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็วขึ้น และทำให้บรรยากาศในการเรียนดีขึ้น การได้เรียนจากภาพวิธีทัศน์ที่แสดงออกด้วยภาษาท่าทาง จะประหยัดเวลาในการบรรยายด้วยตัวอักษร และสามารถฉายให้นักศึกษาได้ดูทั้งกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็ก

2. จากกรณีศึกษาที่อาจารย์พบเฉพาะบางสภาพการณ์ที่น่าสนใจจริง ๆ เช่น บางสถานการณ์ที่ผู้ป่วยทำร้ายตนเอง บางสถานการณ์ที่ผู้ป่วยมีพฤติกรรมก้าวร้าว บางสถานการณ์ที่ผู้ป่วยหวาดระแวง หรือสถานการณ์การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย การสร้างสัมพันธ์ภาพระยะต่าง ๆ ตลอดจนการช่วยเหลือผู้ป่วยในการบำบัดต่าง ๆ สามารถนำมาพัฒนาเป็นกรณี ๆ ไปได้โดยเสนอข้อมูลที่ละเอียดชัดเจน ชี้ให้เห็นถึงสภาพของผู้ป่วยทั่วไป ลักษณะท่าทีและพฤติกรรม ที่มีแนวโน้มจะเกิดสถานการณ์เหล่านี้ ตลอดจนสถานการณ์ที่เกิดขึ้น สถานการณ์การช่วยเหลือ และผลที่เกิดขึ้น

กรณีนี้ผู้สร้างกรณีศึกษา สามารถกำหนดข้อมูลให้สัมพันธ์กับสถานการณ์ได้เท่าที่ต้องการเพื่อให้เหมาะสมกับเวลาในการใช้สอนแต่ละเรื่องและแต่ละครั้ง

3. การประยุกต์กรณีศึกษาตามทฤษฎี โดยกำหนดข้อมูลขึ้นเองจากสภาพที่น่าจะเป็นตามทฤษฎีอย่างสมบูรณ์ครบถ้วน ในกรณีที่ไม่สามารถหากรณีของผู้ป่วยที่เกิดขึ้นจริงได้ อาจประยุกต์จากเอกสารตำราที่มีผู้ค้นพบและเสนอไว้ นำมาปรุงแต่งให้สมบูรณ์เพื่อเสนอแนะนักศึกษาให้ใช้ความคิด วิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและประยุกต์แนวคิดทางทฤษฎีในกรณีศึกษาที่น่าเสนอ

4. กรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริงในสังคม อาจเก็บรวบรวมได้จากข่าวสารทางหนังสือพิมพ์ วิทยู

โทรทัศน์ ผู้สร้างกรณีศึกษา อาจารย์รวบรวมข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นจริง นำมาเรียบเรียงให้สมบูรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายประการใดประการหนึ่งหรือหลายประการ ที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสภาพการณ์จริงในสังคม สามารถนำเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นสุขภาพจิตในสังคม ในชุมชน หรือสภาวะวิกฤติทางจิตเวชได้เช่นกัน ซึ่งจะเป็นการเน้นการคิดวิเคราะห์ วิวิจารณ์ และการประยุกต์แนวคิดและหลักการไปใช้ในสถานการณ์จริงอีกด้วย

จากการรวบรวมกรณีศึกษาทั้ง 4 วิธีการดังกล่าว จะได้กรณีศึกษาหลายรูปแบบตามที่ต้องการแล้ว นำมากำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการใช้กรณีศึกษาที่สร้างขึ้นให้ละเอียดและชัดเจน จากนั้น ดำเนินการจัดทำเป็นรูปแบบของกรณีศึกษาที่สมบูรณ์ ซึ่งอาจจัดทำได้หลายรูปแบบ ทั้งในลักษณะการเขียนเชิงบรรยาย การใช้บทสนทนา และจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มหรือจัดทำเป็นบท วิทยูโทรทัศน์ และบันทึกไว้ในเทปคาสเซ็ท หรือวิดีโอเพื่อสะดวกในการนำไปใช้

การใช้กรณีศึกษาในการเรียนการสอนทางสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช

การใช้กรณีศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทางสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช เป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง เพราะลักษณะของวิชาเป็นเรื่องที่ค่อนข้างนามธรรม และไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัวเสมอไป การปฏิบัติการพยาบาลจะต้องอาศัยทักษะในการประยุกต์ทฤษฎีหลักการอย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ ในการปฏิบัติแต่ละครั้งอาจเกิดผลในลักษณะต่างๆ ที่ยากแก่การทำนาย หากการเรียนการสอนได้ใช้สถานการณ์จริง นักศึกษาได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์และปฏิบัติอย่างเหมาะสมจริง มีการอภิปรายความคิดเห็นระหว่างอาจารย์และ

นักศึกษาอย่างกว้างขวาง ย่อมจะนำไปสู่ความสำเร็จในการประยุกต์ทฤษฎี หลักการ ได้เหมาะสมกับแต่ละสภาพการณ์ของผู้ป่วยแต่ละรายที่พบ

แนวทางในการใช้กรณีศึกษาในการเรียนการสอน ผู้เขียนขอเสนอแนวทางในการนำไปใช้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ

การจัดเตรียมกรณีศึกษา กรณีศึกษาอาจได้มาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ขอยืมมา คัดลอกมา หรือสร้างขึ้นเอง ผู้ใช้จะต้องศึกษาคู่มือการใช้ตามที่ผู้เขียนกรณีศึกษากำหนดไว้ จากนั้นจึงตัดสินใจกำหนดขอบเขตของการใช้ตามความต้องการโดย

1.1 กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรมของผู้เรียนที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนด้วยการใช้กรณีศึกษานี้ สามารถกำหนดได้หลายเป้าหมายขึ้นอยู่กับผู้สอนว่าต้องการเน้นข้อความรู้ในเรื่องใด ต้องการพัฒนาทักษะความคิด การวิเคราะห์ การใช้เหตุผล และประยุกต์ความรู้ในระดับใด

1.2 กำหนดเวลาในการนำเสนอ จะใช้เวลาในการนำเสนออย่างน้อยเพียงใดในการเรียนการสอน ควรได้มีการกำหนดเวลาสำหรับผู้เรียนให้ได้คิด วิเคราะห์ และตัดสินใจ ได้มีการอภิปรายข้อคิดเห็น ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างเหมาะสม และสรุปประเด็นสำคัญ ซึ่งเนื้อหาข้อความรู้ แนวคิดที่ได้รับ ควรมีการกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อป้องกันความซ้ำซ้อน

1.3 สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ จะต้องมีการกำหนดและเตรียมการไว้ ถ้าเป็นการฟังเทปจะใช้ห้องฟังเสียงชนิดใด ถ้าเป็นการดูวีดิทัศน์จะต้องใช้ห้องใด หรือหากเป็นการมอบหมายงานให้นักศึกษาไปอ่านเอง ดูวีดิทัศน์เองนอกเวลาอาจจะต้องเตรียมสถานที่ วัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวก

สะดวกให้นักศึกษาสามารถดำเนินการได้เองนอกเวลา หรือมีการให้ยืมไปศึกษาที่บ้านและนำแนวคิดมาอภิปรายกันในชั้นเรียนร่วมกับเพื่อนและอาจารย์ร่วมให้ข้อเสนอแนะ

1.4 เนื้อหาสาระ ผู้สอนจะต้องตรวจสอบเนื้อหาสาระของกรณีศึกษาอย่างครบถ้วนและวางแผนว่าจะเสนอเนื้อหาสาระตอนนั้นด้วยวิธีใด บางกรณีอาจตัดมาเฉพาะบางตอน เพื่อเสนอเฉพาะเนื้อหาที่ต้องการเน้น บางกรณีอาจไม่จำเป็นต้องนำเสนอทั้งหมด บางกรณีอาจหยุดเป็นช่วงๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์เป็นตอนๆ ไป หรืออาจนำเสนอทั้งหมดต่อเนื่องกันจนจบ และตั้งประเด็นปัญหาให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ บางกรณีอาจนำเสนอเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาที่เป็นข้อความรู้ทั้งหมด ในกรณีเช่นนี้อาจใช้แทนผู้สอนได้ โดยนำคำบรรยายประกอบแทรกตามหัวข้อเรื่องแต่ลักษณะเช่นนี้จะไม่ค่อยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดความคิดกว้างขวางนัก ผู้เรียนมักเกิดความเบื่อหน่ายได้ง่าย กรณีเช่นนี้อาจเหมาะสำหรับการเรียนรู้ด้วยสื่อวีดิทัศน์ ซึ่งใช้กันในระบบการสอนทางไกล และการสอนด้วยบทเรียนแบบโปรแกรม วิธีนี้เหมาะกับมหาวิทยาลัยเปิดซึ่งผู้เรียนจะศึกษาได้ด้วยตนเองสามารถศึกษาเมื่อใด เวลาใด และสถานที่ใดก็ได้โดยไม่จำกัดจำนวนครั้ง

ขั้นที่ 2 ขั้นสอน

2.1 การสอนในภาคทฤษฎี

การใช้กรณีศึกษาในการเรียนการสอนภาคทฤษฎี ในวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช เป็นสิ่งที่น่าจะได้ผลดีมากกว่าการบรรยายทั่วไป เพราะในสภาพปัจจุบัน เอกสารตำรามีประกอบมากพอที่นักศึกษาจะสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้ รูปแบบการเรียนการสอนที่ทันสมัยตลอดกาลก็คือ การเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมปฏิบัติ

ด้วยตนเอง ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ (Active learner) จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดที่กว้างขวาง และเข้าใจ ได้ดีกว่าการฟังบรรยาย (Chickering Arther W. and Gamson Zelda F. : 1991)

การใช้กรณีศึกษา ในการเรียนการสอนภาค ทฤษฎีกระทำได้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1.) เสนอเนื้อหาของกรณีศึกษาอย่าง สมบูรณ์ตามลำดับของการพยาบาลตั้งแต่การพบ ผู้ป่วย ศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล กำหนดแผน การพยาบาล ปฏิบัติการพยาบาล ตามขั้นตอน ของกระบวนการพยาบาลตามสภาพผู้ป่วยแต่ละราย โดยมีการเสนอกรณีศึกษาไปพร้อมกับบรรยายประก อบ สอดแทรกและเน้นเนื้อหาที่ สำคัญในแต่ละ ตอนของการนำเสนอหรืออาจบันทึกคำบรรยายประก อบไปด้วยในขณะที่เสนอกรณีศึกษา เป็นการเสนอ การเรียนรู้แบบให้เนื้อหาไปตามลำดับขั้นตอน (Ex-pository learning)

2.) เสนอกรณีศึกษาเฉพาะตอนใดตอน หนึ่งที่ต้องการสอนหรือเน้นให้นักศึกษาคิดและหยุด ให้นักศึกษาได้คิดวิพากษ์วิจารณ์หลาย ๆ ความคิด ในขณะที่สอนและอาจารย์ให้ข้อมูลย้อนกลับใน ข้อเสนอของนักศึกษา และสรุปแนวคิดและหลัก- การที่ถูกต้อง เป็นการเรียนรู้แบบสืบสอบ (Disco-very learning)

3.) อาจารย์เสนอกรณีศึกษาให้แก่ผู้เรียน ล่วงหน้า และเสนอแนะตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ เนื้อหาสาระในกรณีศึกษาที่น่าเสนอ ให้นักศึกษาไป ศึกษาค้นคว้าและเสนอแนวคิดที่ถูกต้องเหมาะสม โดย ในช่วงแรกอาจารย์อาจเสนอเพียงข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพผู้ป่วย สภาพแวดล้อมของผู้ป่วยและครอบครัว แล้วให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้า และวิเคราะห์ถึง ข้อวินิจฉัย การกำหนดแผนการพยาบาลที่เหมาะสม มานำเสนอและอภิปรายในชั้นเรียน จากนั้นสรุป

และเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นหลักการเป็นการเรียนรู้ แบบเอนกัย (inductive learning)

4.) อาจารย์อาจมอบหมายกรณีศึกษาให้ ผู้เรียนไปอ่าน ไปฟัง หรือไปดู นอกห้องเรียน โดย ตั้งคำถามให้ผู้เรียนคิด เพื่อเตรียมมาอภิปรายใน ชั้นเรียนถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้และ แนวปฏิบัติ จากนั้นมีข้อสรุปที่เป็นทฤษฎีและหลัก- การคล้ายวิธีที่ 3 ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดี และกว้างขวาง กว่า การเสนอข้อความรู้ให้ในลักษณะการบรรยาย ตามหัวข้อของเนื้อหาวิชาคล้ายการเรียนรู้แบบที่ 3

2.2 การสอนในภาคปฏิบัติ

ในการสอนวิชาสุขภาพจิตและการ- พยาบาลจิตเวชในคลินิก เราคุ้นเคยกับการสอน ที่มีการอภิปรายก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติ โดยทั่วไปจะกำหนดหัวข้อเนื้อหาที่จะอภิปรายก่อนปฏิบัติ และหลังปฏิบัติไว้ล่วงหน้าแล้ว หัวข้อที่อภิปราย ก่อนปฏิบัติจะเป็นการนำเอาหลักการทางทฤษฎี มาทบทวนอภิปรายเพื่อนำไปใช้จริง และเน้นที่เนื้อ หาวิชามากกว่าสถานการณ์จริง นักศึกษาอาจแม่น ในหลักการ แต่เมื่อพบผู้ป่วยจริง ก็ไม่สามารถ ประยุกต์หลักการเหล่านั้นได้กับสภาพการณ์จริง เช่น อภิปรายก่อนปฏิบัติในเรื่อง “การทำช็อตไฟฟ้า” ผู้อภิปรายทุกคนต่างก็จะพยายามเน้นเนื้อหาที่ได้ ศึกษาค้นคว้ามาถึง ความหมาย ลักษณะ พฤติกรรม การเตรียมการ การดูแลช่วยเหลือ และการสังเกต อาการ ผู้เรียนสามารถพูดถึงหลักการได้ครบทุกชั้น ตอน แต่เมื่อพบสถานการณ์จริงก็ไม่สามารถปฏิบัติ ได้ดังที่อภิปรายในสถานการณ์เช่นนี้ หากนักศึกษา ได้ดูกรณีศึกษาจากวิดีโอทัศน์ที่ได้สร้างไว้อย่างสมบูรณ์ ครบทุกขั้นตอน มีคำอธิบายหลักการ วิธีการที่ชัดเจน ในเวลาเพียง 10 นาที จากนั้นอภิปรายถึงปัญหา สภาพการณ์ แนวปฏิบัติ และข้อสังเกตต่าง ๆ ในเวลา 20 นาที ผู้เรียนจะมีความมั่นใจในการปฏิบัติได้ดีกว่า

และถ้าจะให้ดีที่สุดก็คือ การได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยใช้กรณีศึกษาจริง และให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง แต่ทั้งนี้จะต้องมีอาจารย์หรือผู้นิเทศคอยดูแลให้การช่วยเหลือและเสนอแนะไปด้วยในขณะปฏิบัติ และหลังจากเสร็จสิ้นการปฏิบัติแล้ว มีการอภิปรายหลังปฏิบัติ หากผู้สอนสามารถนำกรณีศึกษาที่เป็นวิธีทัศนมาเสนอประกอบการสรุปจะสนับสนุนการเรียนรู้ที่ดี เพราะภาพจากวิธีทัศน เราสามารถควบคุมการเปิดปิดเพื่ออภิปรายในรายละเอียดแต่ละขั้นตอนได้จะเป็นการเรียนรู้ที่ได้ผลทั้งด้านความรู้ในเนื้อหาวิชา และความคิดเชิงวิจารณ์ ความมีเหตุผลซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจในการประยุกต์ใช้ในโอกาสต่อไป

นอกจากนี้ การนำกรณีศึกษามาเสนอในการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นก่อนและหลังการปฏิบัติการพยาบาล สามารถกระทำได้เกือบทุกกรณีศึกษา โดยบางกรณีอาจใช้เพียงเสียงจากเทปคาสเซ็ท เช่นบทปฏิสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย นำมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกลุ่มนักศึกษาและอาจารย์ ในกรณีเช่นนี้นักศึกษาอาจจัดทำได้องจากสถานการณ์จริง ถ้าได้รับการยินยอมจากผู้ป่วย โดยมีการชี้แจงและทำความเข้าใจกันล่วงหน้ากับผู้ป่วย นำมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกลุ่มนักศึกษาและอาจารย์ ในกรณีเช่นนี้นักศึกษาอาจจัดทำได้องจากสถานการณ์จริง ถ้าได้รับการยินยอมจากผู้ป่วยโดยมีการชี้แจงและทำความเข้าใจกันล่วงหน้ากับผู้ป่วย หรือให้เพื่อนช่วยกันบันทึกเสียงผู้ป่วยเพื่อนำเสนอในการอภิปรายได้เช่นกัน ในบางกรณีอาจเสนอในรูปแบบเอกสาร สิ่งพิมพ์ เช่นได้จากหนังสือพิมพ์ ซึ่งกรณีนี้ผู้เรียนควรได้มีเวลาอ่านก่อนล่วงหน้า แล้วนำมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นเนื้อหาที่ต้องการ อย่างไรก็ตาม ในสภาพปัจจุบันเทคโนโลยีได้รับการพัฒนาสูง จนสามารถนำมาใช้ได้ดี

การเสนอด้วยวิธีทัศน แม้จะต้องลงทุนสูงในการผลิต แต่ก็ให้ผลคุ้มค่าในการนำไปใช้ เพราะการนำเสนอด้วยภาพเป็นการจำลองสถานการณ์ที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด ใช้เวลาในการนำเสนอสั้น ผู้เรียนสามารถมองเห็นสถานการณ์ได้ชัดเจน โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เป็นภาษาท่าทาง สามารถมองเห็นได้โดยไม่ต้องบรรยาย การเสนอด้วยภาพเราสามารถควบคุมการนำเสนอบางจุดที่ต้องการเน้นได้ สามารถหยุดหรือย้อนกลับอภิปรายเป็นบางตอนได้นอกจากนี้ การผลิตกรณีศึกษาด้วยวิธีทัศน จะเป็นการประหยัด หากได้มีการร่วมมือกันดำเนินการเป็นกลุ่ม และเผยแพร่ร่วมกันหลายๆ สถาบัน เพราะผลิตครั้งเดียวแต่สามารถขยายต่อได้มากมาย

การใช้กรณีศึกษาในการสอนในคลินิก นับว่าเป็นการสอนที่เหมาะสมมาก เพราะการสอนในคลินิก ผู้เรียนได้รับการจัดแบ่งเป็นกลุ่มย่อยจำนวนประมาณ 10-15 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่เหมาะสมสำหรับการเรียนเป็นกลุ่มที่ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการอภิปรายแสดงความคิดเห็นเต็มที่ด้วยบรรยากาศในการเรียนการสอนกลุ่มเล็ก อาจารย์มีโอกาสใกล้ชิดกับนักศึกษามาก มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่มจะช่วยสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ที่ดี ผู้เรียนได้มีโอกาสในการพัฒนาความคิดวิเคราะห์วิจารณ์มากจากการแสดงออก และได้รับการยอมรับหรือได้รับการสนองตอบในทันที ภายใต้การนิเทศของอาจารย์ที่เข้าใจรูปแบบการสอนเป็นกลุ่ม การสอนในคลินิกสามารถใช้กรณีศึกษาได้ทุกรูปแบบ ทั้งการอ่านจากเอกสาร การฟังจากเทปคาสเซ็ท หรือการดูจากวิธีทัศน ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางและทั่วถึง กลุ่มและอาจารย์นิเทศจะสามารถควบคุมสถานการณ์ของกลุ่มพร้อมกับให้ข้อมูลย้อนกลับได้อย่างทันที

โดยสรุป การใช้กรณีศึกษาในการเรียนการสอนทางสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช

สามารถสร้างและนำไปใช้ได้กับการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การใช้กรณีศึกษาที่ได้รวบรวมจากสถานการณ์จริง จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพราะสามารถพัฒนาการประยุกต์ทฤษฎีหลักการและแนวปฏิบัติไปสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างกว้างขวาง เพราะผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะทั้งความคิด วิเคราะห์ วิจรรณ์ และตัดสินใจ

อย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลายได้ ผู้สอนจะต้องเลือกสรรกรณีศึกษาอย่างเหมาะสม โดยพิจารณาถึงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เวลา วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ เนื้อหาสาระที่ต้องการ และวิธีการนำเสนออย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและในคลินิก

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา ยูนิพันธุ์. การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพยาบาลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2527.
- ประกอบ คูปรตน์. “การเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา.” เอกสารประกอบการสัมมนาระดมความคิด เรื่อง การพัฒนาและการใช้กรณีศึกษาทางพยาบาลศาสตร์. ห้องประชุมสารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 7 เมษายน 2537.
- พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์. “แนวทางปฏิบัติในการพัฒนาและการใช้กรณีศึกษาทางพยาบาลศาสตร์” เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการพัฒนาและการใช้กรณีศึกษาทางพยาบาลศาสตร์. ห้องประชุมสารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 29 เมษายน 2537.
- อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย. “กระบวนการพยาบาลทางจิตเวช”. เอกสารการสอนชุดวิชากรณีเลือกสรรการ-พยาบาลมารดาทารกและการพยาบาลจิตเวช. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2528
- Chickering Arther W. and Gamson Zelda F. “Applying the Seven Principles for Good Practice in Undergraduate Education.” **New Directions for Teaching and Learning**. San Francisco : Jossey-Bass Publishers. 1991.
- Haber Jundith, and others. **Comprehensive Psychiatric Nursing**. New York : McGraw-Hill Book Company. 1991.
- Meyers Chet.. **Teaching Students to Think Critically**. A Guide for Faculty in all Disciplines. San Francisco : Jossey-Bass Publishers. 1988.
- Moore Brooke Noel and Parker Richard. **Critical Thinking**. evaluating claims and arguments in everyday life. California : Mayfield Publishing Company. 1986.